

Jacob en Rachel

Jacob Glaser was een Russische jood, die spoedig na het midden van de 19e eeuw, als kind werd ontvoerd en werd ingeschreven voor gedwongen militaire dienst in de legers van de tsaren. Hij diende in het Russische leger gedurende het grootste deel van zijn leven, ongeveer 25 jaar. Het was een opwindend, hard leven, kleurrijk maar kort.

Waar ook zijn plichten als militair hem heenvoerden, volgden zijn tere jonge vrouw Rachel en zijn drie dochters en zoon hem.

De kinderen werden geboren in de woonkwartieren van verschillende garnizoensplaatsen van Rusland in de Causische bergen. Jacobs manier van leven was geheel die van de typische Russische soldaat, zelfs zijn verschijning was die van een Rus: groot, blond, met blauwe ogen, breed gebouwd, tamelijk onjoods in zijn uiterlijk. Hoewel hij leefde in een heidense wereld, verlangde hij altijd om terug te keren naar zijn joodse omgeving en om zijn leven te eindigen als een jood onder de joden. Een vreemde angst beving hem soms, dat hij verloren zou raken, weg van zijn volk, en zou sterven onder vreemden. Zijn vrouw, een vrome jodin, een liefhebbende vrouw en moeder, verdroeg het harde wisselvallige leven zonder klagen. Altijd weer trachtte ze het leven voor haar gezin te vergemakkelijken, waarheen het leger hen ook verplaatste, maar zelf miste ze pijnlijk het godsdienstige leven dat een vrome jodin verlangt voor echtgenoot en kinderen.

En zo gebeurde het dat Jacob zijn familie bracht naar het kleine Siedlce, een garnizoensstadje, ongeveer vijftig mijl van de hoofdstad Warschau in Russisch Polen. Daar vestigden zij zich in een eenvoudig huis met de gedachte, dat er nu eindelijk een eind was gekomen aan hun omzwervingen en dat ze hun leven nu konden voortzetten in een omgeving, die het godsdienstig leven in de synagoge mogelijk maakte, evenals onderwijs voor hun kinderen en een rustdag op de sabbat.

Maar ze hadden nog maar weinig van hun dromen werkelijkheid zien worden, toen Jacob, verzwakt door vele jaren dienst in het leger, slachtoffer werd van een epidemie, die vele honderden mensenlevens eiste. En zo nam de kleine vrouw, Rachel Glaser, de taak op zich om beide vader en moeder te zijn voor haar vier jonge kinderen.

Haar voornaamste wens was om haar zoon Mottel (afkorting van Mordechai) een vak te laten leren. Meer dan iets anders was ze bang dat haar zoon zijn vaders voetstappen zou volgen en in het Russische leger zou dienen en hetzelfde leven zou leiden, dat zijn vaders leven had verkort. Dapper spande zij zich tot het uiterste in om haar kinderen tenminste enige opleiding te geven, want in die dagen was een opleiding een weelde, die alleen voor de rijken was weggelegd.

Ongeveer in deze tijd heerste er een grote onrust in Russisch Polen. Gedurende meer dan een eeuw werd Polen geplunderd door hun machtige burens en verdeeld onder de drie grote keizerrijken van die dagen, Rusland, Duitsland en Oostenrijk. De Polen, altijd dapper, zelfs al leidde het tot hun eigen vernietiging, stonden herhaaldelijk op tegen de Russen en hun andere onderdrukkers.

Deze opstanden werden genadeloos onderdrukt, waarbij vele Polen sneuvelden, velen werden gedeporteerd en naar

het gevreesde Siberië gezonden. Om schrik in de harten van de Poolse rebellen te zaaien, gaf men de Russische politie en de kozakken de vrije hand. Natuurlijk werden de joden, zoals gewoonlijk, de zondebokken van iedereen. Om de aandacht van zichzelf af te leiden, zetten ze de Polen tegen de joden op, volgens het oude recept: 'Verdeel en heers.' De ongelukkige, terneergeslagen Polen luchtten hun gemoed op de hulpeloze joden. Door de Russen geïnspireerde rellen kwamen geregeld voor.

In die dagen kwamen de kozakken op hun vurige kleine paardjes van de steppen van Siberië en stortten zich plotseling als een donderslag uit een heldere hemel op de nietsvermoedende, hulpeloze mensen in de straten en met hun lange leren zwepen en zonder verschil te maken hun sabels gebruikend in de straten van de Poolse dorpen en steden.

Een jood, die gekleed was in de traditionele lange zwarte jas en met bakkebaarden op het gezicht, het hoofd bedekt met het fluwelen kapje van de vrome jood, was gewoonlijk een speciale attractie. Als een jager in het gezicht van zijn prooi, plachtten de kozakken zich te storten op de joden, terwijl de hoeven van hun paarden vertraptten, wie op hun weg kwam.

Gedurende de aanval van een kozakkendetachement op de bevolking van Siedlce, werden Rachel en haar dochters verrast op straat.

Toen ze de kozakken op zich zag afkomen, handelde Rachel bliksemsnel. Ze wierp zich tussen haar dochters en de kozak en kreeg het het hardst te verduren onder de zweepslagen en werd door het wilde paard op haar hoofd getrapt. Bloedend en gewond achtergelaten, brachten de meisjes hun moeder naar huis, maar na weken van lijden stierf ze uiteindelijk aan hersenletsel en daaruit voortkomende verlammingen.

Zo was het einde van deze dappere, zachtmoedige joodse vrouw wier enige doel in het leven was God te dienen zo goed ze kon en om voor haar gezin voor een thuis en het dagelijks brood te zorgen.

Sarah was de oudste dochter. Ze was altijd haar moeders rechterhand geweest. Ze nam de plaats van haar moeder thuis in, als Rachel haar brood moest verdienen en Rachels werk nam ze over als deze ziek was. Rustig, onopvallend, dol op haar twee jongere zusjes en broer was ze de zwoegeer, de realist. Mottel, die na haar kwam, had zijn leerjaren volbracht in de schoenenfabriek en was nu klaar om de wereld in te gaan en zijn eigen brood te verdienen.

Later trouwde Mottel en ging met zijn vrouw en kinderen naar Zuid-Amerika, een avontuur dat veel jonggetrouwde paartjes graag zouden ondernemen, maar slechts weinigen hadden de moed of de middelen ervoor. Het middelste meisje was Yente, blond, met lichtgekleurde huid en blauwe ogen, een zeer knap meisje. Zij was de trots van het gezin. Haar in het oog vallende schoonheid was bekend in het stadje Siedlce. Behalve haar schoonheid bezat ze ook een sterk karakter en een imponerende persoonlijkheid. Ze was inderdaad het zonnetje in huis. Niettegenstaande de dagelijkse strijd om het bestaan, zag ze altijd de zonzijde van het leven en ze kon die gave, om te aanvaarden wat op haar weg kwam, in vreugde of droefheid ook aan anderen meedelen. Yente was een eerzuchtig meisje en net als haar moeder droomde ze al vroeg over een leven zonder de dagelijkse strijd tegen honger en moeite. Ze was een harde werkster en ze hield van het buitenleven.

Als het weer zacht was, sliep ze het liefst buiten op het achtererf of het veld van de buurman en vroeg in de morgen, soms zelfs vóór zonsopgang, stond ze op, waste zich in de ijskoude

beek, die door het veld liep, verzamelde hout voor het vuur en haalde water voor het huishouden.

Het leven was in die dagen nog zeer primitief in Polen, maar als men naar Yente keek, kon men geen ruwheid zien op haar gladde blanke huid, geen vermoeidheid op haar jonge gezichtje. Haar liefde voor kinderen maakte haar tot de kinderoppas van het dorp, want wanneer ze maar kon, en dat gebeurde dikwijls, nam ze de baby's en de kleine kinderen onder haar hoede en ging met hen de bossen in om bessen te plukken en noten te verzamelen. En dan bracht ze de kinderen weer terug naar hun moeders en men nodigde haar uit voor een maaltijd, die ze graag aannam als betaling voor haar zorg voor de kinderen. En dan hoefden haar moeder en zuster haar geen eten te verschaffen. Bij de oogst bood ze haar diensten aan bij de boeren als plukster op de akkers, wat haar weer de gelegenheid gaf om buiten te zijn en frisse lucht in te ademen, wat voor haar 'leven' betekende.

Haar middagmaal bestond voornamelijk uit wat brood en melk en vers fruit.

De dood van haar moeder, van wie ze zeer veel hield, was een slag die haar voor de eerste maal deed kennismaken met de ernst van het leven. De jongste zuster, Dora, nog geen tien jaar, was voor haar levensonderhoud helemaal afhankelijk van haar zussen. Het werd Sarah, de oudste, hoe langer hoe meer duidelijk dat hun toekomst niet meer lag in het kleine Siedlce.

Het was ondenkbaar, dat de drie meisjes alleen konden blijven in dit garnizoensplaatsje, meer of minder overgelaten aan de genade van de duizenden soldaten, die van de vroege morgen tot de late avond de straten bevolkten.

Sarah voelde de verantwoording voor haar zusjes zwaar op haar drukken en uiteindelijk besloot ze hen beiden mee te

nemen naar de hoofdstad Warschau, om een bestaan te zoeken in het getto te midden van haar eigen joodse volk. In de grote stad zouden ze veel veiliger zijn dan in Siedlce en ook meer mogelijkheden hebben om werk te vinden.